

Rozvody

Na rozdíl od sňatečnosti, která se v průběhu sledovaného období výrazně snižovala, byl u vývoje rozvodovosti zaznamenán opačný trend. Vysoká rozvodovost byla charakteristická v České republice i před rokem 1989. V letech 1993 až 2003 pokračoval vývoj plynulého zvyšování z minulých desetiletí.

Úprava podmínek rozvodu v rámci novelizace zákona o rodině s platností od 1. 8. 1998 se projevila pouze v dočasném poklesu charakteristik rozvodovosti v roce 1999. Pokles počtu rozvodů a snížení úrovně rozvodovosti v roce 1999 byl způsoben úbytkem rozvodů manželů s nezletilými dětmi.

1. Hrubá míra rozvodovosti

Regionální rozdíly v rozvodovosti jsou poměrně vysoké, na rozdíl od sňatečnosti, i když dochází k jejich postupnému snižování. Hrubá míra rozvodovosti byla nejvyšší v roce 1993 v kraji Karlovarském, který jako jediný přesáhl úroveň 4 a tuto úroveň si zachoval až do roku 2003. Nejvyšší zvýšení hrubé míry rozvodovosti v letech 1993 až 2003 bylo zaznamenáno v krajích Zlínském a Moravskoslezském – shodně o 0,6. V roce 1993 byla tato míra v kraji Zlínském nejnižší s 2,1.

Tab. 13 Hrubá míra rozvodovosti (‰)

ČR, kraj	Rok										
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Česká republika	2,9	3,0	3,0	3,2	3,2	3,1	2,3	2,9	3,1	3,1	3,2
Hlavní město Praha	3,2	3,1	3,5	3,4	3,4	3,7	2,6	3,2	3,5	3,3	3,3
Středočeský	2,9	3,1	3,0	3,3	3,2	3,3	2,4	3,0	3,0	3,1	3,4
Jihočeský	2,7	3,2	3,1	3,0	3,1	2,7	2,6	2,7	3,0	3,2	3,2
Plzeňský	3,1	3,2	3,1	3,4	3,2	2,9	2,3	3,0	3,1	3,1	3,4
Karlovarský	4,3	4,0	4,0	4,2	4,1	3,8	3,0	3,8	3,5	3,8	4,1
Ústecký	3,3	3,6	3,1	4,1	3,9	4,3	2,3	3,3	4,0	3,8	3,8
Liberecký	3,8	4,0	3,6	3,9	3,7	3,8	2,5	3,0	3,4	3,4	3,5
Královéhradecký	3,3	3,1	3,3	3,2	3,2	3,0	2,1	2,8	3,0	3,3	3,0
Pardubický	2,8	2,8	3,0	2,9	2,9	2,7	2,3	2,6	2,8	2,7	2,8
Vysočina	2,3	2,1	2,2	2,3	2,2	1,9	1,8	2,2	2,3	2,3	2,4
Jihomoravský	2,8	2,6	2,7	2,8	2,7	2,8	2,0	2,6	2,8	2,8	2,8
Olomoucký	2,5	2,8	2,7	2,8	2,9	2,9	2,0	2,7	2,8	2,9	3,0
Zlínský	2,1	2,2	2,3	2,5	2,4	2,3	1,9	2,2	2,5	2,4	2,7
Moravskoslezský	2,8	2,9	3,1	3,4	3,3	3,3	2,5	3,1	3,3	3,3	3,4

V kraji Vysočina byla úroveň v roce 2003 nejnižší v celé České republice (2,4) a v letech 1998 a 1999 dokonce klesla pod 2 ‰, což představuje nejnižší hrubou míru rozvodovosti v celém

sledovaném období let 1993 až 2003. V regionech Libereckém, Královéhradeckém a Karlovarském (přesto zůstává tento kraj na nejvyšší úrovni – jak bylo uvedeno výše) se hrubá míra snížila.

2. Úhrnná rozvodovost

Výpočet úhrnné rozvodovosti vychází z třídění počtu rozvodů v daném roce podle délky trvání manželství, které jsou dávány do poměru s výchozími počty sňatků. Přesný význam úhrnné rozvodovosti je tak podíl manželství končících rozvodem za předpokladu zachování intenzity rozvodovosti pozorované v daném roce po zhruba následujících 30 let.

Regionální rozdíly v intenzitě rozvodovosti byly významné, i když dochází k jejich postupnému snižování. V roce 1993 byla úroveň úhrnné rozvodovosti nejvyšší v krajích Libereckém (0,47), Karlovarském (0,45), Královéhradeckém (0,42) a v Hlavním městě Praha (0,41). Nejnižší intenzita rozpadu manželství byla v kraji Zlínském s úrovní 0,28. Nízká rozvodovost byla také v krajích Vysočina, Olomouckém, Moravskoslezském a Jihomoravském. Ve všech těchto krajích s nízkou rozvodovostí je vysoký stupeň náboženského přesvědčení obyvatel.

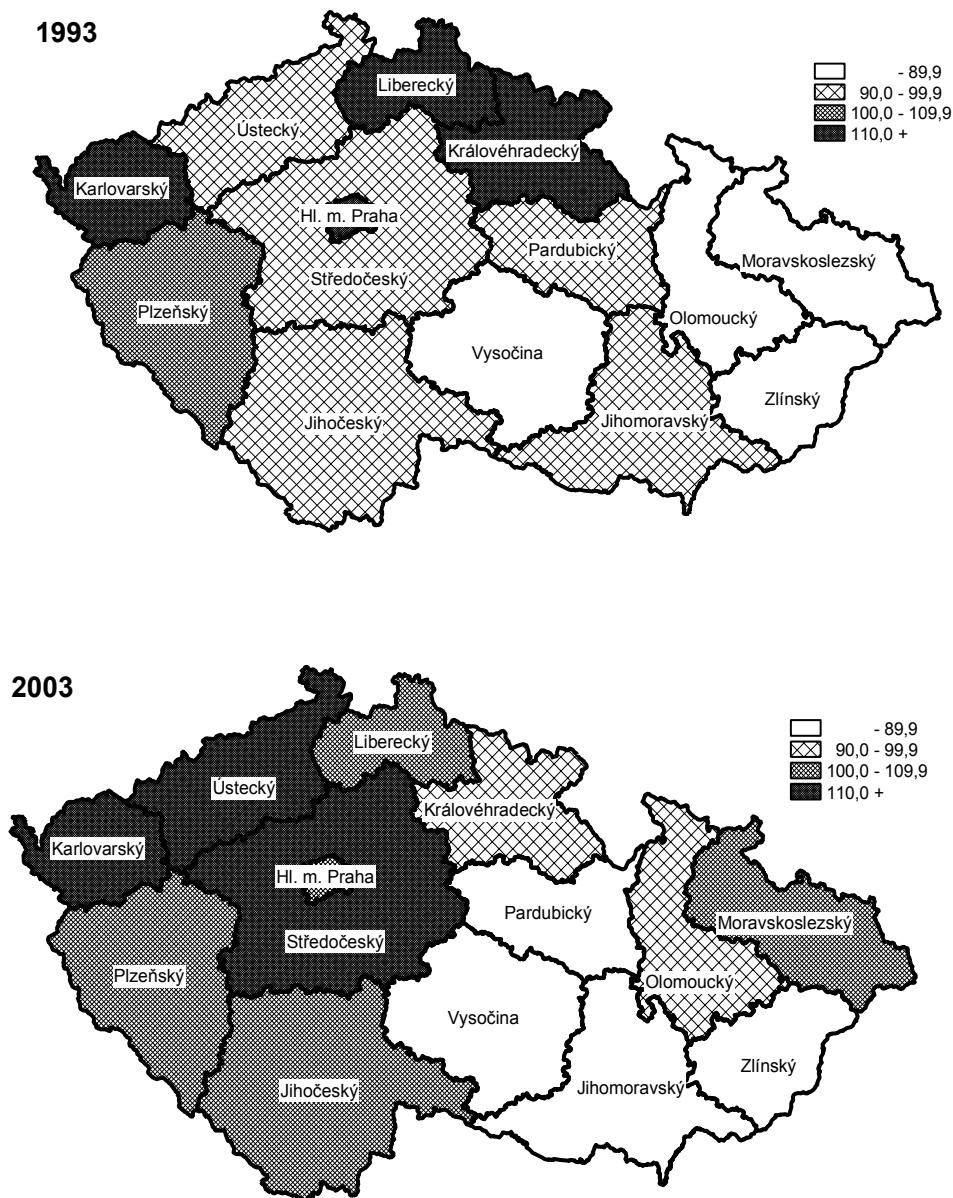
V roce 2003 byla tradičně vysoká úroveň rozvodovosti v severozápadních Čechách, kde úhrnná rozvodovost překročila úroveň 0,5 (v krajích Karlovarském (0,55), Ústeckém (0,53) a Libereckém (0,52). V průběhu let 1993 až 2003 se výrazně změnila intenzita rozpadu manželství v Středočeském kraji – v roce 1993 byl tento kraj průměrný (úhrnná rozvodovost 0,35), avšak v roce 2003 již zaujímal druhé místo spolu s krajem Ústeckým (úhrnnou rozvodovost 0,53).

Tab. 14 Úhrnná rozvodovost

ČR, kraj	Rok										
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Česká republika	0,37	0,38	0,39	0,42	0,42	0,43	0,32	0,41	0,45	0,46	0,48
Hlavní město Praha	0,41	0,41	0,45	0,45	0,46	0,51	0,36	0,46	0,50	0,47	0,48
Středočeský	0,35	0,38	0,38	0,43	0,43	0,46	0,34	0,43	0,45	0,48	0,53
Jihočeský	0,35	0,42	0,41	0,41	0,43	0,38	0,38	0,40	0,45	0,48	0,49
Plzeňský	0,38	0,41	0,40	0,45	0,43	0,41	0,33	0,44	0,45	0,46	0,51
Karlovarský	0,45	0,43	0,45	0,48	0,48	0,45	0,37	0,48	0,45	0,50	0,55
Ústecký	0,36	0,39	0,35	0,47	0,47	0,54	0,29	0,43	0,53	0,51	0,53
Liberecký	0,47	0,49	0,45	0,51	0,48	0,51	0,34	0,43	0,48	0,49	0,52
Královéhradecký	0,42	0,40	0,43	0,42	0,44	0,41	0,30	0,41	0,44	0,49	0,45
Pardubický	0,35	0,35	0,39	0,39	0,40	0,37	0,33	0,38	0,40	0,41	0,43
Vysočina	0,30	0,28	0,30	0,32	0,32	0,28	0,27	0,34	0,35	0,35	0,38
Jihomoravský	0,35	0,33	0,35	0,37	0,37	0,38	0,29	0,38	0,41	0,41	0,43
Olomoucký	0,32	0,36	0,35	0,37	0,39	0,40	0,29	0,39	0,40	0,44	0,44
Zlínský	0,28	0,29	0,30	0,35	0,33	0,33	0,27	0,32	0,37	0,37	0,42
Moravskoslezský	0,33	0,35	0,38	0,42	0,42	0,44	0,33	0,43	0,46	0,46	0,49

Po úpravě zákona, který vstoupil v platnost 1. 8. 1998, se v letech 1998 a 1999 dočasně zastavil růst počtu rozvodů. V roce 1998 se intenzita rozvodovosti snížila zhruba u poloviny krajů, ale v roce 1999 došlo k poklesu shodně ve všech krajích – pouze v Jihočeském regionu zůstala na stejné úrovni jako v roce 1998.

Obr. 4: Úhrnná rozvodovost , ČR = 100 %

3. Průměrná délka trvání manželství při rozvodu

Průměrná délka trvání manželství při rozvodu odpovídá vymezením ukazateli „průměrný věk“ s odlišnou definicí počátku – místo data narození se dosazuje datum sňatku a od něj se počítá délka manželství v dokončených letech. Těsně souvisí s intenzitou rozpadu manželství. V krajích s vysokou rozvodovostí trvají manželství kratší dobu než v krajích s vyšší stabilitou manželství, avšak regionální

rozdíly nejsou výrazné jako u ukazatelů intenzity rozvodovosti. Průměrná délka trvání manželství v České republice se zvýšila z 10,4 roku v roce 1993 na 12,0 v roce 2003.

V roce 1993 byla nejkratší průměrná délka manželství v krajích Karlovarském (9,8), Ústeckém (10,0), Plzeňském a Středočeském (oba kraje mají shodnou průměrnou délku manželství 10,1). Naopak poměrně vyšší stabilita manželství byla v krajích Olomouckém a Moravskoslezském (oba kraje 10,9). Ve sledovaném období dochází k plynulému zvyšování průměrné délky trvání manželství. V roce 2003 ve čtyřech krajích počet roků přesáhl úroveň 12 – jsou to především moravské kraje, kde je intenzita rozvodovosti na nižší úrovni a mají vysoký stupeň religiozity.

Tab. 15 Průměrná délka trvání manželství (roky)

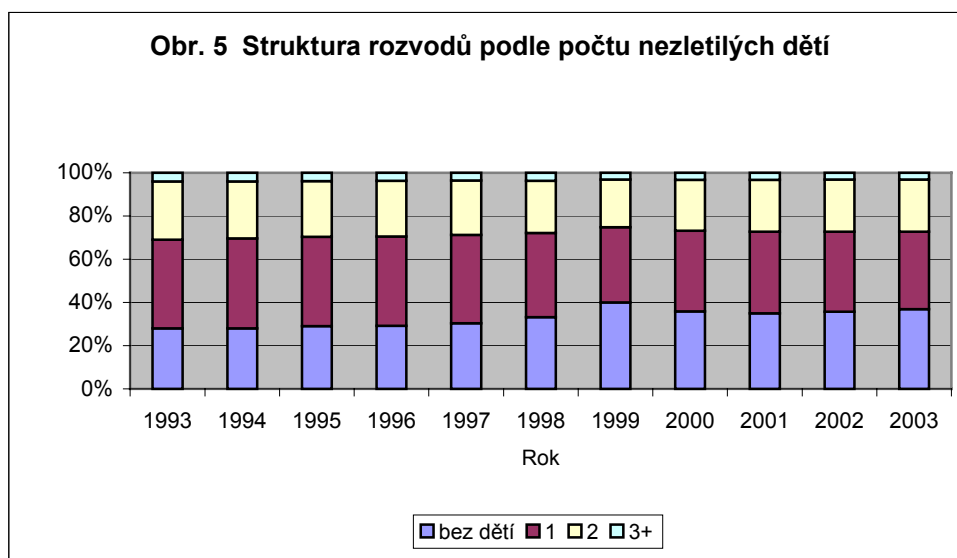
ČR, kraj	Rok										
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Česká republika	10,4	10,6	10,7	10,9	10,9	11,0	11,0	11,3	11,5	11,7	12,0
Hlavní město Praha	10,3	10,9	11,0	11,2	11,1	10,9	10,9	11,1	11,2	11,7	11,9
Středočeský	10,1	10,2	10,3	10,4	10,7	10,6	10,4	10,7	11,0	11,3	11,6
Jihočeský	10,5	10,4	10,7	10,7	10,5	10,7	10,8	11,2	11,2	11,3	12,0
Plzeňský	10,1	10,6	10,0	10,5	10,5	10,6	10,3	10,7	11,1	10,9	11,2
Karlovarský	9,8	10,0	10,0	9,8	10,5	10,3	10,1	10,5	10,8	10,7	10,9
Ústecký	10,0	10,1	10,1	10,3	10,4	10,4	10,3	10,9	11,3	11,5	11,5
Liberecký	10,4	10,7	9,9	10,2	10,4	10,7	10,2	11,0	11,1	11,4	11,6
Královéhradecký	10,8	10,7	10,5	10,7	10,5	10,8	11,1	11,3	11,5	11,4	12,0
Pardubický	10,8	10,9	10,5	10,9	11,0	10,9	11,5	11,0	11,9	12,4	11,6
Vysočina	10,4	10,4	10,7	10,9	10,7	11,0	11,1	11,4	11,0	12,0	11,9
Jihomoravský	10,5	10,6	10,9	11,2	11,2	11,6	11,6	11,6	12,0	12,3	12,5
Olomoucký	10,9	11,0	10,8	11,1	11,1	11,4	11,1	11,6	11,9	11,9	12,7
Zlínský	10,4	11,0	11,2	11,3	11,2	11,3	12,1	11,8	12,3	12,6	12,5
Moravskoslezský	10,9	11,3	11,3	11,5	11,5	11,6	11,5	11,7	11,8	12,0	12,5

4. Rozvody podle počtu nezletilých dětí

V průběhu sledovaného období let 1993 až 2003 se měnilo i složení rozvodů manželských párů podle počtu nezletilých dětí. Výrazně přibýlo rozvodů bezdětných manželských párů – z 28,0% v roce 1993 na 36,9% v roce 2003. Naopak počet rozvodů manželů s nezletilými dětmi poklesl – viz následující tabulka a graf. Tato situace je důsledkem zpřísnění podmínek rozvodu manželství s nezletilými dětmi a prodlužováním průměrné délky trvání manželství. Z následující tabulky vyplývá, že přechodný pokles počtu rozvodů v roce 1999 (první rok platnosti novely zákona) byl způsoben zejména úbytkem počtu rozpadu manželství s dětmi do 18 let.

Tab. 16 Struktura rozvodů podle počtu nezletilých dětí

Rok	Počet nezletilých dětí			
	0	1	2	3+
absolutně				
1993	8 467	12 415	8 119	1 226
1994	8 650	12 902	8 124	1 263
1995	9 027	12 880	8 003	1 225
1996	9 675	13 690	8 504	1 244
1997	9 862	13 274	8 144	1 185
1998	10 727	12 607	7 802	1 227
1999	9 480	8 199	5 248	730
2000	10 637	11 084	7 015	968
2001	11 037	11 940	7 586	1 023
2002	11 346	11 756	7 667	989
2003	12 119	11 748	7 929	1 028
v %				
1993	28,0	41,1	26,9	4,1
1994	28,0	41,7	26,3	4,1
1995	29,0	41,4	25,7	3,9
1996	29,2	41,3	25,7	3,8
1997	30,4	40,9	25,1	3,7
1998	33,1	39,0	24,1	3,8
1999	40,1	34,7	22,2	3,1
2000	35,8	37,3	23,6	3,3
2001	34,9	37,8	24,0	3,2
2002	35,7	37,0	24,1	3,1
2003	36,9	35,8	24,2	3,1

Z regionálního porovnání je zřejmé, že došlo k poklesu počtu rozvodů manželských párů s nezletilými dětmi ve všech krajích. Nejvýraznější pokles byl zaznamenán v krajích Karlovarském (z 73,6% v roce

1993 na 60,9% v roce 2003), Ústeckém (z 71,7% na 60,7%) a v Hlavním městě Praze (z 65,7 na 54,7). V Praze byl v celém období nejnižší podíl rozvodů manželů s nezletilými dětmi na celkovém počtu rozvodů, naopak nejvyšší byl v kraji Vysočina, kde dokonce v roce 1994 byla překročena hranice 80% - je to nejvyšší úroveň v celém sledovaném období let 1993 až 2003.

Rozvody manželů s nezletilými dětmi v %

ČR, kraj	Rok										
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Česká republika	72,0	72,0	71,0	70,8	69,6	66,9	59,9	64,2	65,1	64,3	63,1
Hlavní město Praha	65,7	64,7	63,9	64,0	62,0	59,2	49,7	54,1	57,1	53,2	54,7
Středočeský	73,1	73,5	69,8	70,7	70,2	66,5	60,7	64,6	66,1	64,4	63,6
Jihočeský	73,4	74,0	74,4	74,1	71,1	67,2	65,4	66,5	69,5	68,2	66,7
Plzeňský	71,5	70,7	71,0	73,8	69,4	64,2	57,8	65,1	63,4	64,7	62,0
Karlovarský	73,6	72,0	69,5	68,9	68,7	62,8	55,8	65,7	62,4	60,1	60,9
Ústecký	71,7	71,5	70,2	72,7	70,9	70,2	58,6	63,0	66,4	65,0	60,7
Liberecký	72,7	72,2	72,3	70,7	70,6	69,0	58,5	62,5	65,2	63,2	63,6
Královéhradecký	74,7	74,9	72,7	73,0	71,4	68,1	62,5	68,0	67,0	68,6	65,6
Pardubický	74,2	74,4	72,6	71,5	69,2	69,0	65,6	67,7	68,4	67,1	64,5
Vysočina	76,4	80,6	73,9	76,0	73,0	70,7	70,2	70,5	72,7	67,8	68,5
Jihomoravský	71,2	73,6	73,8	70,4	70,2	68,0	60,3	64,0	63,4	62,9	62,2
Olomoucký	74,3	72,1	73,6	69,9	72,3	69,1	62,8	65,9	67,9	67,1	65,6
Zlínský	74,9	74,4	74,4	71,6	72,7	66,8	65,3	66,0	66,9	65,4	66,7
Moravskoslezský	71,6	71,4	71,8	71,3	70,7	69,5	60,1	67,4	65,6	68,8	66,3